

психологічних особливостей особистості, пов'язаних з особливостями соціалізації останньої; б) віктимність як виключно соціальна властивість, обумовлена виконанням деяких соціальних функцій (професійна чи "рольова" віктимність); в) віктимність як біофізіологічна властивість особистості (вікова віктимність); г) віктимність як наслідок патологічного стану особистості ("віктимність-патологія"); д) віктимність як наслідок постійного спілкування (змушеного чи за власним бажанням) із криміногенним елементом (віктимність спілкування).

Слід підкреслити, що в реальному житті зазначені різновиди віктимності нерідко супроводжують чи "накладаються" один на одного. З цього приводу можна зробити наступні висновки: - заподіяння потерпілому шкоди нерідко було пов'язано з його поведінкою у минулому і негативною характеристикою (36,7%); багато хто з потерпілих відрізнялися слабовіллям, хворобливим самолюбством, запальністю, уразливістю, зловживали спиртними напоями (42,4%); 3) переважну більшість потерпілих - випадкові особи, яких молоді злочинці раніше не знали (61,2%); 4) значний відсоток потерпілих з числа знайомих складала члени родин і родичі правопорушників, співмешканці, випадкові знайомі, з якими вони безпосередньо спілкувалися перед здійсненням злочину (28,9%); 5) кожен шостий потерпілий в момент злочину знаходився в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння і був не здатний учинити належний опір нападаючому злочинцю.

Як бачимо, дані висновки цілком відповідають приведеному нами вище змісту поняття віктимності. При цьому найбільший інтерес у спеціальному профілактичному аспекті, що безпосередньо представляє перший різновид віктимності. Саме тут виразно проглядається "віктимність" віктимологічних характеристик у генезисі індивідуальної злочинної поведінки.

ВІКТИМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ НЕПОВНОЛІТНЬОГО, ЯК ЖЕРТВИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ

Надточий Г.О., слухач магістратури НАВС

Особа потерпілого ще недостатньо вивчена у кримінологічному, соціологічному та віктимологічних аспектах. Вивчення віктимності неповнолітніх має значне теоретичне, практичне значення для вирішення питань щодо визначення заходів запобігання злочинам.

Дану проблему досліджували ряд авторів. Зокрема, над нею працювали такі вчені, як: О.М. Джужа, Н.В. Кулакова, О.Є. Мойсеєва, В.В. Витвицька та інші дослідники.

Проблема забезпечення та захисту прав неповнолітніх є однією з найголовніших. Необхідність особливого захисту дітей уперше було проголошено у Женевській декларації прав дитини 1924 р., потім підтверджено в Загальній декларації прав людини 1948 р., а також у Декларації прав дитини 1959 р. і закріплено у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права та у Конвенції про права дитини 1989 р. В Україні Конвенцію ООН про права дитини було ратифіковано постановою ВР № 789–ХІІ від 27 лютого 1991 р., а згодом також усі вище згадані конвенції.

У Законі України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року стаття 10 проголошує, що кожній дитині гарантується право на особисту недоторканість, свободу та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, учбових та інших дитячих закладах мають забезпечуватись на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі і гідності.

Держава повинна здійснювати захист дитини від усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, жорсткого і недбалого поводження з нею, експлуатацію в тому числі сексуальне зловживання, включаючи дані дії з боку батьків або осіб, які їх замінюють. Але на нашу думку в законодавстві ще необхідно вносити деякі зміни, це також стосується кримінальної відповідальності за вчинення сексуального насилля з боку батьків, або осіб, які їх замінюють.

Неповнолітні стають об'єктом сексуальних злочинів, за даними Міністерства внутрішніх справ України, сексуальне насилля відносно дітей до 15 років вчинюється майже у 30% від загальної кількості злочинів цієї категорії. Найчастіше насиллю піддаються діти від 8 до 12 років.

Статеві злочини щодо неповнолітніми є суспільно небезпечними, перш за все через те, що об'єктом цих злочинів – є статева недоторканість неповнолітніх, а в разі застосування насильства – то і здоров'ям цієї найбільш незахищеної частини населення. Нині неповнолітні є тією категорією осіб, яка стала найбільш ураженою у зв'язку з відсутністю необхідних правових норм, спрямованих на захист прав неповнолітніх, або неналежним їх виконанням, недоліками в роботі правоохоронних органів, несвоєчасним реагуванням громадськості, громадських організацій та мікрогруп на вчинені аморальні й протиправні дії та на подальше запобігання останнім.

Внаслідок вчинення цих злочинів нерідко порушується подальший нормальний і психічний розвиток потерпілих, у них можуть формуватись неправильні, з моральної точки зору, уявлення про статеві стосунки, а згодом – і деформації їх особистості. Дослідження свідчать, що ряди повій у значній мірі поповнюються за рахунок осіб, які в дитинстві відчували на собі розбещуючий вплив дорослих.

У кримінологічній характеристиці статевих злочинів щодо неповнолітніх відмічено їх високий рівень латентності, на що звертається увага багатьма дослідниками. Тому зареєстровані злочини даної категорії і засуджені особи не відображають дійсної картини розповсюдженості таких злочинів, фактично їх набагато більше.

Також хотілося б додати, що сексуальні зловживання щодо дітей набули величезних масштабів і в інших державах. Це проблема не лише України, а всієї міжнародної спільноти. Але в Україні, враховуючі економічну нестабільність, падіння моралі, загострення протиріч у різних сферах соціального життя дане питання набуває особливої гостроти і потребує застосування термінових заходів щодо протидії цим злочинам і особливо для їх попередження. Тому наукова розробка цих питань виключно важлива.

Як висновок хотілося б сказати про необхідність більш ґрунтовної протидії цим злочинам, вдосконаленні діючого в Україні законодавства, спрямованого на охорону статевої недоторканості неповнолітніх, а також попередженні цих злочинів і зокрема віктимної поведінки неповнолітніх. Необхідно систематично проводити заходи щодо захисту неповнолітніх від злочинних посягань, створення правових основ для здійснення віктимологічної профілактики. В навчальних закладах необхідно проводити агітаційно-роз'яснювальну роботу, а також проводити профілактичні бесіди з неповнолітніми.

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ

Миролюк В.В., слухач магістра тури ННІФПКМ НАВС

Жертва злочину (потерпілий) є істотним елементом у процесі виникнення злочину і контролю за злочинністю. Ще в 1941 р. Ганс фон Гентіг говорив про зв'язок між злочинцем і жертвою, наприклад, про взаємодію між шахраєм і обманутим. Він виокремив певну частину злочинності як “процес, в якому антигромадські елементи пожирають один одного”.

Якщо кримінологія займається пошуком криміногенних факторів, що сприяють розвитку злочинності, та їхнього місця у структурі особи злочинця, то віктимологія має робити те саме відносно віктимогенних чинників, які викликають злочинні наміри в особі потерпілого. Таким чином, злочинець і жертва стають немовби самостійними і не пов'язаними один з одним. Однак, на думку Гентіга, це не так, оскільки жертва формує, виховує злочинця і завершує його становлення. Вона мовчазно погоджується стати жертвою, кооперується зі злочинцем, провокує його. Зрозуміло, жодних домовленостей при цьому не укладається — це символічна взаємодія.